

De Merelstraat: Controleren als liefhebberij

Waarom raadsleden zo graag controleren, waarom dat zo belangrijk is en hoe het nog iets beter kan

Trouwe bezoekers van raadsvergaderingen, commissies en alle moderne varianten daarop zullen het herkennen: het overgrote deel van de tijd wordt besteed aan controle. Soms groots en meeslepend naar aanleiding van een onthutsend evaluatierapport, veel vaker over alledaagse controle omdat een raadslid gebeld is door de bewoners van de Merelstraat. En alles daar tussenin. Boven alles is de raad een controlerend orgaan en niet alleen omdat van de rol in het beleidsvoorbereidende traject maar weinig terecht komt. Het belang van een democratische controle op het bestuur kan niet snel worden overschat. Dit spoort natuurlijk niet met wetgeving en duale ideologie en propaganda. “Aan het hoofd van de gemeente staat de gemeenteraad”, galmt bijvoorbeeld de Grondwet en dan is controleur toch een wat suffe inkleuring. En de helaas onuitroeibare nonsensfrase “kaderstellende rol van de raad” doet ook anders vermoeden. Hoog tijd voor een ode aan de belangrijkste en eigenlijk ook enige taak van de raad: controle.

Controleren is makkelijker dan beleid maken

We hoeven er niet omheen te draaien: controleren is aanmerkelijk eenvoudiger dan plannen maken en beleid opstellen. Controleren kan zonder veel visie, zonder veel inhoudelijke kennis en zonder rekening te hoeven houden met de wetten en praktische bezwaren die nu eenmaal tussen droom en daad staan. Het identificeren en aanpakken van maatschappelijke problemen of het benutten van kansen in de samenleving om politieke idealen te realiseren, vereisen visie en daadkracht. Concreet maken daarvan is een taak voor professionals: mensen die vanuit de inhoud redeneren, vakkennis hebben en weten wat bestaande wet- en regelgeving mogelijk maakt. Die kennis en kunde zit in de ambtelijke organisatie; dat zijn de mensen die het college ondersteunen bij het opstellen van beleid. Voor zover raadsleden al visie en daadkracht hebben – nogal dun gezaaide eigenschappen –, ontberen ze simpelweg de inhoudelijke ondersteuning. Die anderhalve man en een paardenkop bij de griffie zijn al blij als ze de stukken een beetje op tijd heen en weer geschoven krijgen en de vergaderlogistiek op orde hebben. Alleen al door die organisatiewijze vermag een raad maar weinig bij beleidsvorming.

Controleren is verder een activiteit die met weinig tijd kan worden gedaan. Er gaat altijd wel wat mis, een verwachting komt niet uit, bewoners gedragen zich net iets anders dan de beleidsmakers veronderstelden en ziedaar: het raadslid kan aan de gang. Blader door een rapportje, lees de lokale krant, wees actief op sociale media en je inbreng voor vergaderingen stapelt zich op. En nooit kan de bestuurder zich verdedigen door het “errare humanum est”, want bestuur moet nu eenmaal feilloos zijn. Elke fout schaadt per definitie de doelmatigheid, doeltreffendheid, rechtmatigheid, integriteit of de transparantie van het lokale bestuur en dat zijn nu eenmaal absolute waarden.

Ten opzichte van het maken van beleid heb je om te kunnen controleren weinig visie of daadkracht nodig, amper ondersteuning en hoeft het weinig tijd te kosten: ideaal voor de meeste raadsleden.

Bestuur zonder democratische controle is buitengewoon gevaarlijk

Normatief is er een heel andere reden waarom de controlerende taak van een volksvertegenwoordiging niet zwaar genoeg kan worden aangezet. Overheidsmacht kan zelfs op

lokaal niveau groot zijn en akelig verkeerd worden aangewend. Van megalomane bouwprojecten tot corrupt gedrag, van geldverspilling tot struisvogelpolitiek, van machtsmisbruik tot incompetentie: ook op lokaal is altijd alles voorgekomen en komt het nog steeds voor. Wat er verder ook aan controlemechanismen bestaat, niets houdt een bestuur zo alert als een kritische volksvertegenwoordiging. Louter de dreiging dat elke fout wordt uitvergroot, hoe terecht of onterecht ook, maakt dat bestuurders scherp blijven. De affaires die nu wel eens naar buiten komen, zijn maar een flauwe afspiegeling van wat er allemaal zou gebeuren als gemeenteraden niet op het vinkentouw zitten. En die raadsleden zijn weer zo scherp omdat ze aan de samenleving (of eerlijker gezegd, de kiezers) willen laten zien dat ze er zijn en dat ze er bovenop zitten.

Daarnaast valt op andere controlemechanismen nog wel wat af te dingen. De jaarlijkse accountantscontrole resulteert in een oordeel over de “getrouwheid en de rechtmatigheid”. En meer is het ook niet. Aanvullende onderzoeken en aanbevelingen geven veelal wat meer inzicht in risico’s. Wie echter naar de groeiende rij gemeenten kijkt die door hun grondposities in de problemen komen, weet dat als de accountants al gewaarschuwd hebben, het dan toch heel zachtjes is geweest. Met als tragisch dieptepunt misschien wel Apeldoorn: jaarlijkse accountantsonderzoeken ten spijt dreigt daar de artikel-12 status. Dat zagen die accountants kennelijk niet aankomen. Overigens bleek bij woningcorporatie Vestia, dat de accountant die de boeken controleerde voorzichtig gezegd niet alles heeft gezien en dat de vraag is of hij wel voldoende kennis had om dat werk te kunnen doen. Zou het in gemeenteland echt heel anders zijn?

Wat de casus Apeldoorn ook zichtbaar maakt is dat een ander controlemechanisme weinig voorstelt: het provinciale toezicht op de begroting. Jarenlang is de provincie akkoord gegaan met zogenaamd meerjarig sluitende begrotingen van die stad, waarin naar nu blijkt allerlei risico’s rondom grondposities niet goed waren verwerkt. Dat was ze in Arnhem niet opgevallen. Gemakszucht? Onkunde? Opmerkelijk is dan natuurlijk dat nu door een raadsonderzoek duidelijk is geworden dat het helemaal fout zit, Apeldoorn onder verscherpt financieel toezicht is komen te staan van diezelfde provincie. Zouden ze nu opeens wel verstand van begrotingen, grondexploitaties en risico’s hebben in het provinciehuis?

Het zijn zomaar wat voorbeelden van tekortschietende controlemechanismen. Er wordt wel gesproken over de controletoren, een mooie fraiming met de suggestie dat het allemaal wel wat minder kan. Als er al zo’n bouwwerk zou bestaan, is het een erg wankele constructie – daar raak je als gecontroleerde bestuurder niet van onder de indruk. Het onderstreept nog eens het belang van controle door de volksvertegenwoordiging.

Geformaliseerde en alledaagse controle

Waar hebben we het eigenlijk over bij dat controleren? Er is ruwweg een onderscheid te maken tussen geformaliseerde controle enerzijds en alledaagse controle anderzijds. De eerste soort gebeurt aan de hand van vaste momenten (meestal de P&C-cyclus) of het bekende rijtje controle-instrumenten als 213a-onderzoeken, accountantsverslagen, raadsonderzoeken, enquêtes, etc. Het is de vorm van controle waar trainers en adviseurs van raden de meeste nadruk op leggen. Prachtige schema’s met alle instrumenten en afwegingen wanneer voor welk instrument te kiezen als raad. Vaak gaat het aan de hand van lijvige rapporten en als het over een politiek spannend onderwerp gaat, is er rondom de behandeling ook altijd gedoe over procedures. Het is *gefundenes fressen* voor ambtelijk ingestelde raadsleden, mensen met een hang naar inhoudelijke rationaliteit en een analytische visie op beleid. Het soort raadsleden dat tijdens de behandeling “vraagtekens plaatst bij de onderliggende beleidstheorie”.

De andere soort controle is wat minder deftig, maar voor veel raadsleden is het zo ongeveer hun bestaansreden. Het gaat om al die kleinere en grotere zaken die bij uitvoering van beleid niet goed gaan, anders lopen dan vooraf gedacht of onbedoelde neveneffecten hebben. De heringerichte Merelstraat waar fietsers nu steeds onderuitgaan doordat natuursteen bij regen toch wel erg glad is. De natuurvriendelijke onkruidbestrijding waardoor de brandnetels inmiddels metershoog staan. De renovatie van het oude Waaggebouw waar omwonenden nu al maanden ernstige overlast van ondervinden. En natuurlijk interne kwesties zoals vragen die het college te laat beantwoordt of een verkeerde tarieventabel op de gemeentelijke website. Voor dit type controle gebruiken raadsleden vaak mondelinge en schriftelijke vragen, maar ze komen in minder opvallende vorm ook nogal eens aan de orde bij bespreking van stukken die er wel wat mee te maken hebben. Dus brengt een raadslid tijdens de bespreking van het collegevoorstel Verkeerscirculatieplan het aspect bestrating onder de aandacht, om vervolgens soepel door te schakelen naar de kwestie van die heringerichte Merelstraat. En voor je het weet moet de wethouder toezeggen binnen twee maanden met een oplossing te komen.

Overigens is niet alle vragenstellerij een vorm van controle. Vragenstellen om een gebrek aan eigen mening te verhullen, komt ook veel voor. Het zijn de raadsleden die niet in staat zijn tot discussie omdat ze geen standpunt hebben of durven innemen. Het zijn de raadsleden die het liefst tot en met hun stemverklaring vragen over een voorstel blijven stellen. Het zijn de raadsleden die helemaal van de leg raken als een voorstel wordt behandeld zonder dat het college daarbij een rol heeft: aan wie moeten ze nu hun vragen stellen. Dat heeft allemaal niets met controle te maken en is dan ook niet waar het hier bij alledaagse controle om gaat.

Ambtelijk en bestuurlijk is er een merkbaar statusverschil tussen de twee soorten controle. De geformaliseerde controle staat aanmerkelijk hoger aangeschreven dan de alledaagse. Het sluit direct aan op de ambtelijke en bestuurlijke manier van denken, het volgt bedrijfsmatige ritmes en het discours kan in ook in die termen gevoerd worden. Het gaat over een soort geabstraheerde werkelijkheid, waarin begrippen als efficiency, prestaties, indicatoren, doelbereiking, voorzieningen, outcome-sturing, bevindingen, causaliteit, etc, heel gewoon zijn. In die manier van denken zijn dat ook de hoofdlijnen, met als vanzelfsprekende bijzin dat de raad zich daar ook mee bezig moet houden.

De alledaagse controle daarentegen kan in die kringen op aanmerkelijk minder waardering rekenen. Het gaat over details en met uitvoering moet de raad zich nu eenmaal niet bezig willen houden. Het ongemak zit erin dat die alledaagse controle niet aansluit bij de bestuurlijke rationaliteit. Een klein onderdeel van het beleid wordt centraal gesteld, de politieke aandacht richt zich op één geval en het gaat helemaal niet meer over de maatschappelijke doelen. Dat ongemak wordt versterkt doordat het onverwachts gebeurt: er is geen voorzienbaar evaluatiemoment, zoals een lang vooraf geplande vergaderdatum waarin de jaarrekening centraal staat. Bij die alledaagse controle komt opeens een raadslid aan met dat punt, slaat de vlam in de pan en blijkt de wethouder niet voorbereid, want je kunt je nu eenmaal niet op alles voorbereiden. Ook om een andere reden is dit type controle onder bestuurders en ambtenaren niet populair: het gaat niet over de grote lijnen en het algehele beeld, maar om individuele gevallen en dat neigt al snel naar cliëntalisme. Of in elk geval populisme: meedeinen met wat in de gemeente het luidste klinkt.

Onder raadsleden is het beeld meestal anders, al hangt dat af van het type politicus. Voor de categorie die denkt als ambtenaren en bestuurders is wat hiervoor is gezegd ook van toepassing. Alleen geformaliseerde controle is echte controle, alledaagse controle is geen taak voor de raad.

Politici die zich evenwel als intermediair tussen samenleving en gemeente zien, voor wie profilering een groot goed is, of die beleidsjargon verhullende onzin vinden omdat je in gelul nu eenmaal niet kunt wonen, kijken er heel anders tegen aan. Al die dikke P&C-producten of rekenkamerrapporten waarin wordt geklaagd dat het beleid niet SMART is geformuleerd, helpen de stad en de mensen niet verder. Dan blijven fietsers in de Merelstraat op hun plaat gaan. Controle moet in de ogen van deze raadsleden gaan over zaken die nu in de stad spelen. En verder is voor dit type raadsleden niets zo leuk als zichtbaar maken dat een wethouder dingen niet weet. Een bestuurder in zijn hemd zetten: dat is nog eens scoren!

Het kan nog handiger: controlemiddelen in handen houden, politieke karakter ervan bewaken en niet verstikken in regels en procedures

In de dagelijkse praktijk kan dat controleren op drie aspecten nog wat beter. Raadsleden moeten de middelen die ze hebben niet uit handen geven, het politieke karakter ervan bewaken en zorgen dat ze niet ten ondergaan in regels en procedures. Ik licht elk punt toe aan de hand van een concreet controlemiddel.

Controle-instrumenten niet weggeven: het gehannes met 213a-onderzoeken

Eén instrument hebben vrijwel alle gemeenteraden uit hun handen laten vallen: de 213a-onderzoeken. Volgens de gemeentewet moet het college periodiek onderzoek doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en stelt de raad daarvoor regels. Dat middel is bij de dualisering bedacht om de positie van de raad te versterken. En wat hebben alle gemeenteraden gedaan? Het instrument helemaal aan het college gegeven. Bij verordening is geregeld dat het college zelf mag bepalen wat ze wanneer en hoe onderzoekt. “Succes ermee”, hoor je raadsleden er bijna achteraan zeggen. Niet verwonderlijk is dan ook, dat binnen een paar jaar is geconstateerd dat 213a-onderzoeken in maar weinig gemeenten plaatsvinden. Het ministerie van BZK bestond het zelfs om die reden te overwegen het wetsartikel dan maar te schrappen. Tja, je hoort maar zelden dat de gecontroleerde alles doet om de controleur te helpen. Regelmatig hoor je raadsleden mopperen dat het college geen 213a-onderzoeken doet en via gehannes met moties of het ontlokken van toezeggingen proberen ze het dan toch te regelen. Dat krijg je ervan als je zo’n onhandige verordening vaststelt. Want het kan veel eenvoudiger: leg in de verordening vast dat de raad jaarlijks op voorstel van het college het 213a-onderzoeksprogramma vaststelt, waarin is opgenomen wat wanneer en hoe wordt onderzocht. Daarmee wordt het weer een instrument van de raad. Op die manier kan dan ook gelijk worden afgedwongen dat 213a-onderzoeken niet zoals nu blijven steken in doelmatigheid en organisatiedoorlichting. In het wetsartikel gaat het niet voor niets ook over doeltreffendheid.

Politiek karakter bewaken: jaarstukken

Een ander instrument binnen de geformaliseerde controle waarmee soms vreemde dingen gebeuren zijn de jaarstukken. Hiervoor is al aangegeven dat de accountantscontrole primair over financiële rechtmatigheid gaat en dat eventuele aanvullende adviezen interessant zijn, maar ook niet meer dan hulpmiddelen. De meeste raadsleden kunnen politiek niet veel met die jaarstukken. Je ziet dat er in de praktijk op een aantal manieren mee wordt omgegaan.

Een tijdje geleden was ik bij een vergadering van een raad die een zogeheten “resultatendebat” hield, een jaarlijks identiek verloopend ritueel aldaar. Een meer surrealistische vergadering heb ik op lokaal niveau in al die jaren niet meegemaakt. Het debat was voorafgegaan door een schriftelijke ronde waarin honderden vragen waren gesteld en een commissievergadering waar naar aanleiding van de antwoorden op al die vragen al zo’n twee uur gepraat was. Het resultatendebat zelf duurde

drie uur en ging volstrekt nergens over. De jaarstukken noch de accountantsverklaring bood handvatten voor een politiek debat, de bestemming van het resultaat zou later bij de voorjaarsnota aan de orde komen en terugkijken is nu eenmaal niet zo interessant. Dus hield elke fractie een verhaal waarin vooral veel vooruit werd gekeken, de toestand in de wereld erbij werd gehaald, de plaatselijke variant van de Merelstraat nog even voorbijkwam zonder er iets mee te doen en omdat iedereen het over wat anders had, vond er geen uitwisseling van ideeën plaats. Laat staan een botsing van standpunten. Al die tijd had ik een soort Wachten op Godot-gevoel. Ik keek naar iets in de verwachting dat er wat zou gebeuren en datzelfde gevoel leken de spelers ook te hebben, maar er gebeurde niets. Al duurt dat prachtige toneelstuk natuurlijk aanmerkelijk korter en was dit een wel heel slechte uitvoering.

Deze bizarre variant komt bij mijn weten maar weinig voor. De meest voorkomende aanpak van de jaarstukken is er niets mee doen, afgezien van wat plichtmatig gevraagd in een commissie en een paar kanttekeningen tijdens de raadsvergadering. Een andere variant is dat de rekenkamer of de auditwerkgroep zich erover buigt en een eigen oordeel geeft als advies aan de raad. Dat gaat soms zelfs zo ver dat per programma of per beleidsdoel met plussen of minnen, of ook wel met groen, oranje en rood geoordeeld wordt. Met ten minste de suggestie dat wat plus of groen is, goed gaat. Dat is natuurlijk een merkwaardig a-politieke redenering. Als het college precies op koers ligt met het terugdringen van de auto in het stadscentrum, terwijl ik van de “auto-vooruit” partij ben die zich daar hevig tegen heeft verzet, dan ben ik natuurlijk helemaal niet tevreden. En zou ik juist wel erg tevreden zijn, als het college er volledig in faalt.

Een politiek oordeel over de jaarstukken hangt niet af van wat het college gesteund door een raadsmeerheid wil bereiken, maar van het standpunt van elke afzonderlijke partij. De maatstaf zijn niet de formele beleidsdoelen, maar de politieke doelen van een partij. Daar liggen ook de mogelijkheden voor partijen om jaarstukken politiek te benutten. Loof en prijs het college vanwege de goed gekozen doelen waarin jouw fractie zich volledig herkent en de voortvarende wijze waarmee het college ermee aan de gang is gegaan. Of fakkelt het college nog eens helemaal af op de volstrekt verkeerde beleidskeuzen, waardoor de hardwerkende dorpsgenoot de rekening moet betalen. Ook kan de behandeling van de jaarstukken worden aangegrepen voor een goed gekozen en strak uitgevoerde casus Merelstraat. Het gaat immers om het totale gemeentelijke beleid en in die straat gaat nu eenmaal dingen mis. Zonder politiek karakter is controle door de raad betekenisloos.

Niet verstikken in regels: mondelinge en schriftelijke vragen

Na artikel 125 van de Grondwet dat zegt dat de raad aan het hoofd van de gemeente staat, is artikel 155.1 uit de gemeentewet vast het meest bekend onder raadsleden: “Een lid van de raad kan het college of de burgemeester mondeling of schriftelijk vragen stellen”. Deze letterlijk gelegitimeerde vorm van vragenstellerij is zeer populair, waarschijnlijk omdat het voor raadsleden meerdere doelen dient: informatie verkrijgen, jezelf in de kijker spelen en een onderwerp op de politieke agenda zetten. De wet zegt verder niets over hoe dat vragenstellen moet gebeuren, waarop die vragen gericht zouden moeten zijn of wanneer een vraag mondeling gesteld moet worden en wanneer schriftelijk. Gemeenten en meer precies gemeenteraden mogen dat helemaal zelf bepalen. Elke regel en procedure die daarvoor geldt in een gemeenteraad is dan ook helemaal de keuze van die raad geweest en kan door diezelfde raad ook worden veranderd.

Bij mijn weten heeft elke gemeente in het Reglement van orde bepalingen vastgelegd over de wijze waarop de vragenstellerij moet geschieden. Meestal met termijnen van indiening en van beantwoording. Mondelinge vragen moeten dan bijvoorbeeld uiterlijk 24 uur voor het begin van de raadsvergadering bij de raad en het college zijn ingediend. Schriftelijke vragen moeten bijvoorbeeld

binnen 5 weken zijn beantwoord. Soms zijn er ook sancties opgenomen als zo'n termijn wordt overschreden: mondelinge vragen die te laat zijn aangekondigd kunnen door de voorzitter worden geweigerd, schriftelijke vragen die te laat worden beantwoord, worden in de eerste daaropvolgende raadsvergadering als agendapunt behandeld, etc. Ook zijn er vaak omschrijvingen opgenomen om duidelijk te maken waarvoor een raadslid mondelinge en waarvoor schriftelijke vragen kan stellen. Mondeling is dan meestal bedoeld voor urgente, actuele en politiek gevoelige kwesties, terwijl schriftelijke vragen zo ongeveer de rest omvatten.

Hoe meer en hoe strenger de regulering, des te beperkter de speelruimte voor raadsleden. Naarmate bijvoorbeeld de termijn van indiening van mondelinge vragen langer wordt, wordt het lastiger om echt actueel te zijn. Als mondelinge vragen kunnen worden geweigerd omdat ze niet over een politiek gevoelig onderwerp gaan, bestaat het risico dat een raadslid het recht op vragenstellerij wordt ontnomen: "u kunt uw vragen schriftelijk stellen". Natuurlijk hebben procedures en spelregels een functie om verwachtingen, verantwoordelijkheden en manier van werken voor iedereen te verhelderen, maar de grens naar nodeloze inperking van wettelijke mogelijkheden is snel bereikt. Ik ben altijd weer verrast over de gehoorzaamheid waarmee raadsleden zich schikken naar die regels, ook als ze er zelf regelmatig last van hebben. Zeker waar regels toch vooral bedoeld lijken om het college of de organisatie te beschermen, zoals lange termijnen of ambtelijk geïnspireerde formats. Ervaren en sluwe raadsleden hebben natuurlijk geen last van dit soort restricties: die weten zich er altijd wel weer mee te redden. Maar voor een grote groep raadsleden zijn het wel degelijk barrières, waarvan ze niet weten dat ze die zelf hebben opgeworpen.

Controleren zonder kaders is als zwemmen zonder fiets

Of het nu gaat om alledaagse of om geformaliseerde controle, het is en blijft een politieke kwestie. Een raadslid bepaalt zelf waar hij de aandacht op richt en waar hij dan op let. Een VVD'er zal waarschijnlijk minder gespist zijn op het lot van de dwarsgestreepte blauwbrugkever, terwijl een GroenLinkser niet zo snel vragen zal stellen over de problemen die PC-Hoof-trekkerrijders ondervinden om te parkeren. En hoewel iedereen er natuurlijk buitengewoon alert op is dat "de burger" bij de plannenmakerij is betrokken, zijn D66-ers daar vaak toch scherper op dan SGP-ers. Ook aan de controle kun je de politieke kleur aflezen.

Er zijn gelukkig nog maar weinig raadsleden die het waanbeeld geloven dat controle alleen kan op basis van vooraf gestelde kaders. Dat begrip kaderstelling dook op bij de voorbereidingen op de dualisering. Geen mens zou ooit op het idee komen om te beweren dat de Tweede Kamer kaders stelt, maar gemeenteraden schenen dat te doen of moesten dat gaan doen. Een poosje was het begrip in gemeenteland erg modern, zonder dat overigens bekend was wat het inhield. Tegenwoordig kom je de term nog maar weinig tegen, omdat het niets meer blijkt te zijn dan een verwarrend neologisme voor het aloude bepalen van doelen, instrumenten, financiële middelen en tijdsrestricties bij beleid. En zoals al heel lang bekend: hoe lastiger en belangrijker het vraagstuk, des te moeilijker het is om doelen duidelijk te bepalen. Want juist die doelen zijn ten diepste politiek en krijgen uiteindelijk in de vorm van compromissen een plaats in het beleid. Waarna in de uitvoering de concretisering begint en daarmee de politieke strijd weer verder gaat.

Geen politicus zal beleid evalueren op basis van doelen die hij niet deelt. Daar zijn ze geen volksvertegenwoordiger voor. Technocratische beleidsevaluatie in de zin dat bekeken wordt of door het gevoerde beleid de doeleinden zijn gerealiseerd, is geen taak voor raadsleden. Dat is het domein van rekenkamers, 213a-onderzoekers en beleidsevaluatie-bureaus. Zoals hierboven al gesteld: controleren is politiek werk. Raadsleden zijn gekozen om bepaalde belangen te dienen en te

bewaken en die staan dan ook centraal in hun controlerende werk. Als die belangen toevallig tot uitdrukking komen in de beleidsdoelen is dat een mooi handvat om daar het beleid op te controleren. In de meeste gevallen is dat echter niet het geval en doen die zogenaamde kaders er dus helemaal niet toe. “Een vrouw zonder man is als een vis zonder fiets”, is een oude feministische strijdkreet. Eleganter kun je het ontbrekende van een verband tussen twee zaken niet stellen. Zo is het met controleren en kaders ook.

Controleur in het diepst van hun gedachten

Raadsleden zijn dol op het controleren van het college en dat is maar goed ook. Het sluit naadloos aan bij de tijd en mogelijkheden die raadsleden hebben en geen controlemechanisme houdt het college zo scherp als de gemeenteraad. Die controle is nadrukkelijk politiek. Raadsleden kiezen de onderwerpen waar ze de aandacht op richten en hanteren daarbij normen die ze zelf kiezen. Controleren is veel meer de kern van raadswerk dan de bemoeienis bij beleidsvorming. Raadsleden hoef je dat nooit uit te leggen: vanaf dag één staan ze in de controlestand en raadsleden die daar niets mee hebben, zijn snel weer vertrokken. De neiging en de wil om te controleren zit zo ongeveer in het DNA van raadsleden en via het raadswerk kunnen ze dat in hun politieke hobby kwijt. Niet alle wethouders en burgemeesters zijn daar positief over en ook in de ambtelijke organisatie wordt het vaak met afgrijzen bekeken. Zij vinden dat de raad zich met de verkeerde dingen bezig houdt. Dat is een onjuist beeld van raadswerk en wie denkt dat het ooit anders zal worden, vergist zich. Raadsleden zijn controleurs in het diepst van hun gedachten.

Marcel van Dam

Verschenen in Jaarboek Vereniging van Griffiers 2012, september 2012